

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FAKULTA MATEMATIKY, FYZIKY A INFORMATIKY

VLÁDNE PRÍJMY A VLÁDNE VÝDAVKY
NA SLOVENSKU

BAKALÁRSKA PRÁCA

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FAKULTA MATEMATIKY, FYZIKY A INFORMATIKY

**VLÁDNE PRÍJMY A VLÁDNE VÝDAVKY
NA SLOVENSKU**

BAKALÁRSKA PRÁCA

Študijný program:	Ekonomická a finančná matematika
Študijný odbor:	1114 Aplikovaná matematika
Školiace pracovisko:	Katedra aplikovanej matematiky a štatistiky
Vedúci práce:	doc. RNDr. Ján Boďa, CSc.

Univerzita Komenského v Bratislave
Fakulta matematiky, fyziky a informatiky

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Michal Sýkora
Študijný program: ekonomická a finančná matematika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 9.1.9. aplikovaná matematika
Typ záverečnej práce: bakalárska
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Vládne príjmy a vládne výdavky na Slovensku.

Cieľ: Cieľom práce je analyzovať vládne príjmy a vládne výdavky na Slovensku, ich zloženie a časový vývoj.

Vedúci: doc. RNDr. Ján Boďa, CSc.

Katedra: FMFI.KAMŠ - Katedra aplikovanej matematiky a štatistiky

Vedúci katedry: prof. RNDr. Daniel Ševčovič, CSc.

Dátum zadania: 11.10.2012

Dátum schválenia: 03.11.2012

doc. RNDr. Margaréta Halická, CSc.
garant študijného programu

.....
študent

.....
vedúci práce

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcel pod'akovať vedúcemu bakalárskej práce doc. RNDr. Jánovi Bod'ovi, CSc. za trpezlivosť, čas, ochotu pomôcť a odborné rady, ktoré mi pomohli pri písaní tejto práce.

Abstrakt

SÝKORA, Michal: *Vládne príjmy a vládne výdavky na Slovensku* [Bakalárska práca], Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta matematiky, fyziky a informatiky, Katedra aplikovanej matematiky a štatistiky; školiteľ: doc. RNDr. Ján Boďa, CSc., Bratislava, 2013, 46 s.

Hlavným cieľom našej práce je podrobne analyzovať postupný vývoj vládnych príjmov a vládnych výdavkov na Slovensku. Túto prácu sme rozdelili na tri kapitoly, v prvej sa zameriavame na vládne príjmy Slovenskej republiky, popisujeme ich transformáciu, porovnávame stav pred a po zavedení rovnej dane, uvádzame jej jednotlivé sadzby. Ďalej poskytujeme prehľad rozdelenia jednotlivých daní, ktoré putujú do štátneho rozpočtu, okrem toho ponúkame tiež porovnanie s vybranými štátmi EÚ.

V ďalšej kapitole sme sa zaujímali o vládne výdavky, rovnako ako pri príjmoch aj k nim poskytneme popis procesu ich transformácie. Ďalej objasníme ich prudké zmeny medzi jednotlivými rokmi a zanalyzujeme aká časť z nich bola investovaná do vybraných rezortov (školstvo, zdravotníctvo...).

Na záver sme popísali vývoj deficitu našej krajiny a jej hrubý dlh verejnej správy. Naše zistenia sme náležite okomentovali a pre lepšiu ilustráciu a porovnanie demonštrovali na viacerých grafoch.

Kľúčové slová: príjmy, výdavky, HDP, daňový systém, školstvo, zdravotníctvo, štátny rozpočet, rovná daň

Abstract

SÝKORA, Michal: *Government revenues and government spendings of Slovak republic* [Bachelor Thesis], Comenius University in Bratislava, Faculty of Mathematics, Physics and Informatics, Department of Applied Mathematics and Statistics; Supervisor: doc. RNDr. Jánovi Bod'ovi, CSc., Bratislava, 2013, 46 p.

The main purpose of our work is to analyze the development of the Slovak government revenues and expenditures. We divided this work into 3 chapters, the first one focuses on the government revenues, we describe their transformation, compare the situation before and after the implementation of the flat tax, we also specify particular tax rates. Then we provide the division of particular taxes, which are the parts of the state budget, besides that we also offer the comparison with the selected states of EU.

In the next chapter we investigate the government expenditures, we present the description of the whole process of their transformation as well as we did with the revenues. We also explain the sharp changes between each year and then we analyze what part of them was invested into selected resorts (education, health care...).

Finally we described the development of the deficit of our country and its gross government debt. We properly commented our findings and for better illustration we demonstrated them on several graphs.

Keywords: revenues, expenditures, GDP, tax system, education, health care, state budget, flat tax

Obsah

Obsah	6
Zoznam skratiek a značiek.....	7
Úvod	8
1 Vládne príjmy.....	9
1.1 Hrubý domáci produkt.....	9
1.2 Funkcie daní	10
1.3 Sadzba dane	11
1.4 Priame dane	11
1.4.1. Progresívna sadzba dane 1995-2003.....	12
1.4.2. Rovná daň 2004-2011	16
1.5 Nepriame dane.....	19
1.5.1. Daň z pridanej hodnoty	19
1.5.2. Spotrebné dane.....	20
1.6 Poistné príspevky.....	21
1.7 Optimálne daňové zaťaženie	22
1.8 Porovnanie s EÚ	25
1.9 Progresívna sadzba dane vs. rovná daň	28
1.10 Efektívnosť pri výbere daní	29
2 Vládne výdavky	32
2.1. Štruktúra vládnych výdavkov.....	32
2.2. Vládne výdavky Slovenska 1995-2011	33
2.3. Vládne výdavky na školstvo.....	35
2.4. Výdavky na zdravotníctvo.....	37
2.5. Porovnanie výdavkov v rámci EÚ.....	38
3 Fiškálne indikátory	40
3.1. Postavenie Slovenska v EÚ v rámci príjmov a výdavkov.....	40
3.2. Deficit štátneho rozpočtu.....	40
3.3. Hrubý dlh verejnej správy	42
3.4. Akým smerom by sa malo začať uberať Slovensko?	43
Záver	45
Zoznam použitej literatúry	46

Zoznam skratiek a značiek

EÚ	Európska únia
HDP	Hrubý domáci produkt
DPH	Daň z pridanej hodnoty
FO	Fyzické osoby
PO	Právnické osoby
NČZD	Nezdaniteľná časť základu dane
SR	Slovensko
GDP	Gross domestic product

Úvod

Štátny rozpočet Slovenskej republiky sa skladá z vládnych príjmov a vládnych výdavkov. Podľa výšky rozdielu medzi týmito príjmami a výdavkami hovoríme o prebytkovom, schodkovom alebo vyrovnanom rozpočte. Samozrejme cieľom každej krajiny je dosiahnuť minimálne ten vyrovnaný. [12] Jedným z Maastrichtských kritérií pre prijatie spoločnej meny Európskej únie eura, je práve schodok štátneho rozpočtu, teda bilancia medzi príjmami a výdavkami, ktoré nesmú presiahnuť 3% HDP. Výška verejného dlhu je taktiež jedným zo základných bodov pre prijatie eura, tá nesmie presiahnuť 60% HDP. Slovensko splnilo tieto podmienky spolu s ďalšími kritériami a úspešne zaviedlo túto spoločnú menu 1. januára 2009. [3]

Príjmy nášho štátneho rozpočtu sú tvorené hlavne daňami, clami, poplatkami a prostriedkami Európskej únie. Najdôležitejšiu časť našej práce tvoril popis daňového systému, pretože patrí v každej krajine medzi najväčšie príjmy štátneho rozpočtu. Štáty sa snažia optimalizovať, respektíve zefektívniť výber daní, aby príjmy z nich plynúce boli čo najvyššie, to znamená nastaviť systém tak, aby občania poctivo odvádzali dane a nesnažili sa alebo nemali možnosť ich rôznymi spôsobmi obchádzať. Na Slovensku sme sa zamerali hlavne na porovnanie obdobia pred a po zavedení rovnej dane. [12]

Výdavky našej krajiny sú tvorené najmä výdavkami štátnych rozpočtových organizácií, príspevkami štátnym príspevkovým organizáciám, výdavkami vyplývajúcim z medzinárodných zmlúv, odvodmi Európskej únie, úrokmi a poplatkami súvisiacimi s nevyrovnaným štátnym rozpočtom a štátnym dlhom a ďalšie. Najaktuálnejším problémom eurozóny a zároveň cieľom pre najbližšie roky je udržanie rozpočtovej disciplíny, preto 25 zo 27 krajín EÚ (Veľká Británia a Česká republika odmietli) ratifikovalo novú fiškálnu zmluvu, ktorá ma zabezpečiť, aby krajiny, ktoré ju podpísali dodržiavali prísnu rozpočtovú politiku a to najmä udržanie štrukturálneho deficitu pod hranicou 0,5% nominálneho HDP, pri porušení tohto záväzku hrozia štátom nemalé sankcie. [4]

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce bolo analyzovať vládne príjmy a vládne výdavky v jednotlivých rokoch, porovnať ich s vybranými krajinami EÚ a navrhnúť možné zlepšenia.

1 Vládne príjmy

Fiškálnu politiku využívajú štáty, aby zabezpečili stabilitu krajiny. [8] Používajú na to štátne rozpočty a verejné financie. Jednotlivé vlády sa snažia fiškálnou politikou najviac ovplyvňovať zamestnanosť, produkciu cien a príjmy v ekonomike. Hlavným nástrojom fiškálnej politiky je štátny rozpočet. Štátny rozpočet tvorí bilancia vládnych príjmov a vládnych výdavkov. Vládne príjmy Slovenska tvoria daňové príjmy od fyzických a právnických osôb, daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane. Ďalej príjmy Slovenska tvoria peniaze z Európskej únie atď. Najväčšiu časť vládnych príjmov tvoria dane.

Daňovú sústavu delíme podľa druhov daní na priame a nepriame dane. [5] Priame dane sa delia na dane z príjmov a majetkové dane. Dane z príjmov sa rozdeľujú ďalej na dane z príjmov fyzických a právnických osôb. Medzi majetkové dane patria daň z nehnuteľností (daň z pozemkov, daň zo stavieb), daň z dedičstva, daň z darovania, daň z prevodu nehnuteľností a cestná daň. Nepriame dane delíme na univerzálne a selektívne dane. Univerzálnou daňou je daň z pridanej hodnoty alebo inak DPH. Medzi selektívne dane patria spotrebné dane. Tie tvoria daň z minerálnych olejov, daň z tabakových výrobkov, daň z piva, vína a liehu. Tieto všetky dane tvoria daňové príjmy verejnej správy, čiže nie všetky sa odvádzajú do štátneho rozpočtu. Daňové príjmy delíme na štátne a miestne. Verejnú správu tvorí štátna správa a samospráva. Daňové príjmy, ktoré poberá štátna správa sú štátne a samospráva sú miestne. V mojej práci sa budem venovať štátnym daňovým príjmom.

1.1 Hrubý domáci produkt

Výkonnosť ekonomiky sa meria a vyjadruje pomocou makroekonomickej veličiny Hrubý domáci produkt. HDP je definované ako súhrn finálnych statkov a služieb vyrobených a poskytnutých za určité časové obdobie (zvyčajne za rok) výrobnými faktormi na území danej krajiny (v našom prípade na Slovensku). [8]

Metódy výpočtu HDP:

1. **Produkčná metóda:** Pri výpočte HDP produkčnou metódou sa všetky finálne statky a služby, ktoré sa za určité časové obdobie vyrobili na území daného

štátu, vynásobia ich cenou a spočítajú. Do HDP sa nemôžu započítavať medziprodukty. V praxi sa ťažko rozlišuje, či ide o finálne statky a služby alebo o medziprodukty. Preto sa HDP meria tak, že sa spočítajú hrubé pridané hodnoty jednotlivých výrobcov (produkcia mínus medzispotreba) a čisté dane z produkcie mínus dotácie na produkty.

- 2. Dôchodková metóda:** Pri dôchodkovej metóde sa výkonnosť ekonomiky meria a vyjadruje pomocou príjmov jednotlivých subjektov, ktoré získavajú za služby výrobných faktorov napr.: hrubé mzdy, čisté úroky, renty, hrubý zisk, mzdy zo samostatne zárobkovej činnosti, amortizácia, nepriame dane a ich súčtom je HDP.
- 3. Výdavková metóda:** Predpokladáme, že výdavky vynaložené na nákup tovarov sa rovnajú hodnote týchto tovarov. Výdavkovú metódu tvorí súčet všetkých výdavkov trhových subjektov na nákup tovarov a služieb v danom roku. Na HDP sa podieľajú firmy, štát, domácnosti a zahraničie. Ak meriame HDP výdavkovou metódou, tak ho môžeme vyjadriť ako súčet:

$$HDP = C + I + G + (X - M)$$

C – spotreba

I – hrubé investície

G – vládne výdavky

X – export

M – import

1.2 Funkcie daní

Dane tvoria v ekonomike 3 funkcie: [7]

- 1. Funkcia alokačná:** rieši problematiku, kde umiestniť v ekonomike daň a čo najefektívnejšie (spotrebné dane, DPH ...), či zdaňovať priamo alebo nepriamo, dáva prostriedky tam, kde ich je málo (školsťvo) a zase berie prostriedky odtiaľ, kde ich je priveľa

-
2. **Funkcia distribučná:** rieši rozdelenie dôchodkov, lebo spoločnosť nepovažuje rozdelenie bohatstva za spravodlivé, hlavne progresívne zdanenie má za úlohu rozdelenie časti bohatstva od bohatých k chudobným, dane majú za úlohu zmierňovať rozdiely medzi bohatými a chudobnými
 3. **Funkcia stabilizačná:** rieši zmierňovanie cyklických výkyvov v ekonomike, súvisí s fiškálnou politikou štátov a má za cieľ udržanie vysokej miery zamestnanosti a cenovej stability, ekonomiky jednotlivých štátov sú navzájom poprepájané a pokus o stabilizáciu v jednej krajine ovplyvní aj ostatné krajiny

1.3 Sadzba dane

Vyjadruje výšku dane, ktorá sa určí zo základu dane. Najčastejšie je vo svete využívaná pevná sadzba dane a progresívna. Delí sa na: [6]

1. **Pevná sadzba:** je taká pri ktorej je pevne stanovená sadzba dane, výšku základu dane nie je dôležitá, využíva sa najmä pri spotrebných daniach a dani z pridanej hodnoty, napríklad pri spotrebných daniach je základom dane množstvo a sadzba dane je vyjadrená v Eurách za mernú jednotku.
2. **Pohyblivá sadzba:** závisí od daňového základu a tvorí nejaké jeho percentuálne vyjadrenie, rozdeľuje sa na tieto 3 druhy sadzieb:
 - a) **Proporcionálna sadzba:** pri rôznych základoch dane je rovnaké percento dane, využíva sa najmä pri dani z právnických osôb
 - b) **Progresívna sadzba:** čím vyšší základ dane tým väčšie daňové zaťaženie, najviac sa využíva pri dani z príjmov fyzických osôb
 - c) **Degresívna sadzba:** opak progresívnej sadzby, čím je vyšší základ dane tak tým je menšie daňové zaťaženie, v praxi sa nevyužíva

1.4 Priame dane

Priame dane sú dane [5], ktoré platí osoba, ktorej sa priamo týkajú. Platia sa podľa priznaných príjmových a majetkových pomerov. Patria medzi ne dane z príjmov

fyzických a právnických osôb a majetkové dane. Venovať sa budem len daniam z príjmov.

1.4.1. Progresívna sadzba dane 1995-2003

V období od 1993 až do 2003 sme mali progresívne zdaňovanie. Pod vplyvom vážnych zmien v ekonomickej sfére súvisiacimi s prechodom od centrálne plánovaného hospodárstva socialistického typu k trhovo orientovanej ekonomike sa uskutočnila výrazná reforma daňovej sústavy. [10] Od roku 1993 sme mali šesť daňových pásiem, ktoré boli nahradené siedmimi v roku 2000 a v roku 2002 sme prešli len na päť pásiem. Progresívna daňová sadzba zmierňuje rozdiely dôchodkov v hospodárstve. Daňové subjekty, ktoré majú vyššie dôchodky prispievajú do štátneho rozpočtu väčšou sumou ako subjekty s nižšími dôchodkami. Pri nižších dôchodkoch je sklon k spotrebe väčší ako pri vyšších. Odporcovia progresívneho zdanenia argumentujú tým, že nie je motivujúce zarábať viac kvôli vyššiemu zdaneniu. Tiež, že to nabáda k optimalizácii príjmov za účelom vyhnutia sa platenia dane. Progresívne zdanenie je typické pre vyspelé ekonomiky, jednou z nich by Slovensko raz chcelo byť. Daňové zákony boli veľa krát novelizované, obsahovali veľa výnimiek a nedostatkov.

Daň z príjmov fyzických osôb

Po rozpade Česko-slovenska a vzniku samostatnej Slovenskej republiky sme museli prijať vlastnú ústavu a veľa nových zákonov alebo použiť staré zákony. Jedným z nich bol zákon o dani z príjmu. Vtedajšia vláda zaviedla progresívne zdaňovanie so šiestimi daňovými pásmami. Ako môžeme vidieť v tabuľke 1 čím vyšší príjem tak tým väčšia sadzba dane. Ak niekto zarobil v roku 1995 napríklad 6000 EUR, tak v 1.pásme zaplatil z 1992 EUR 15% daň, v 2.pásme z 1991 EUR 20% daň, v 3.pásme z 1992 EUR 25% daň a vo 4.pásme z 25 EUR 32% daň. Od 1.4.1998 vtedajšia vláda zaviedla miliónársku daň, ktorá platila do roku 1999. Mala štyri pásma. Ako môžeme vidieť v tabuľke 2 v prvom pásme sa zvýšila sadzba dane o 5%, v druhom o 10%, v treťom o 20% a štvrtom o 30%. Týkala sa občanov, ktorí spadali do 6. daňového pásma. Miliónárska daň v tejto podobe bola veľmi nespravodlivá, priam demotivujúca a po krátkej dobe platnosti sa aj zrušila.

Tabuľka 1: Sadzba progresívneho zdanenia

1993				1994-1999			
pásmo	nad EUR	do EUR	sadzba	pásmo	nad EUR	do EUR	sadzba
1.	-	1 992	15%	1.	-	1 992	15%
2.	1 992	3 983	20%	2.	1 992	3 983	20%
3.	3 983	5 975	25%	3.	3 983	5 975	25%
4.	5 975	17 925	32%	4.	5 975	17 925	32%
5.	17 925	35 849	40%	5.	17 925	35 849	40%
6.	35 849	a viac	47%	6.	35 849	a viac	42%

2000-2001				2002-2003			
pásmo	nad EUR	do EUR	sadzba	pásmo	nad EUR	do EUR	sadzba
1.	-	2 987	12%	1.	-	2 987	10%
2.	2 987	4 979	20%	2.	2 987	5 975	20%
3.	4 979	7 967	25%	3.	5 975	13 145	28%
4.	7 967	13 145	30%	4.	13 145	18 721	35%
5.	13 145	18 721	35%	5.	18 721	a viac	38%
6.	18 721	37 443	40%				
7.	37 443	a viac	42%				

Tabuľka 2: Miliónárska daň

miliónárska daň			
pásmo	od EUR	do EUR	sadzba
1.	12 189	42 302	5%
2.	42 302	132 643	10%
3.	132 643	298 267	20%
4.	298 267	a viac	30%

Existovala aj nezdanieľná časť základu dane a dala sa uplatniť na daňovníka, manžela/ku a dieťa. Vďaka NČZD sa dal znížiť základ dane, vďaka čomu sa dalo ušetriť na odvodoch dani z príjmu. V tabuľke 3 môžeme vidieť výšku nezdanieľnej časti prepočítanej na eurá.

Samostatne zárobkovo činné osoby si mohli uplatňovať paušálne výdavky. Delili sa na 3 skupiny podľa nadobudnutia príjmu. Prvú skupinu tvorili poberatelia príjmov z poľnohospodárskej výroby, lesného a vodného hospodárstva. Do druhej skupiny patrili poberatelia príjmov z inej SZČ z použitia alebo poskytnutia práv z priemyselného alebo iného duševného vlastníctva vrátane práv príbuzných autorskému právu, a to vrátane

príjmov z vydávania, rozmnožovania a rozširovania literárnych a iných diel na vlastné náklady.

Tabuľka 3: NČZD

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
NČZD na daňovníka	697	697	697	697	697	1 287	1 287	1 287	1 287
NČZD na manžela/ku	398	398	398	398	398	398	398	398	398
NČZD na dieťa	299	299	299	299	299	378	378	558	558
NČZD na ZŤP dieťa	597	597	597	597	597	757	757	1 115	1 115
NČZD pre daňovníka poberajúceho ČID	199	199	199	199	199	279	279	279	279
NČZD pre daňovníka poberajúceho ID	398	398	398	398	398	558	558	558	558
NČZD pre daňovníka - držiteľa ZŤP	1 195	1 195	1 195	1 195	1 195	1 593	1 593	1 593	1 593

Tretiu skupinu tvorili príjmy zo živnosti, z iného podnikania podľa osobitných predpisov a z príjmov, ktoré nie sú živnosťou ani podnikaním podľa osobitných predpisov a príjmy znalcov a tlmočníkov. Prvá skupina si mohla uplatňovať paušálne výdavky v rokoch 1994-2003 vo výške 60%, druhá vo výške 35% a tretia 25%. Analyzovať daňové príjmy som sa rozhodol až od roku 1995. V nasledujúcej tabuľke 4 sú uvedené príjmy Slovenska na dani z príjmov fyzických osôb od roku 1995 až do roku 2003. Vládne príjmy z dani z príjmov fyzických osôb mali stúpajúcu tendenciu. V 1997 sme vybrali o 0,7% HDP viac ako v roku 1995, predstavuje to nárast o 19%. V roku 2000 po prijatí nového zákona o dani z príjmu s novými siedmimi daňovými pásmami sa naše príjmy prepadli o 0,9% HDP a prepadávali sa ďalej aj po roku 2002 po prechode na päť daňových pásiem.

Tabuľka 4: Daň z príjmov FO

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
daň z príjmov fyzických osôb (v mil. EUR)	695	855	1037	1138	1207	1054	1193	1204	1303
daň z príjmov fyzických osôb (% HDP)	3,6	4,0	4,3	4,3	4,3	3,4	3,5	3,3	3,2

Daň z príjmov právnických osôb

Sadzba dane z príjmov právnických osôb bola stanovená v roku 1993 na 45% zo zisku. Potom sa, ale znížila v roku 1994 na 40% a platila až do roku 1999. Od roku 2000 bola sadzba dane opäťovne znížená, ale tento krát na 29% a od roku 2002 na 25%. Daň z dividend bola uzákonená v roku 1993 na 25%, ale od roku 1994 až do 2003 sa znížila sadzba na 15%. V ďalšej tabuľke 5 si môžeme všimnúť veľký prepád pri výbere dani z príjmov právnických osôb v období od 1995 až 2003.

Tabuľka 5: Daň z príjmov PO

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
daň z príjmov právnických osôb (v mil. EUR)	1 165	926	871	847	871	813	878	926	1 118
daň z príjmov právnických osôb(% HDP)	6,0	4,3	3,6	3,2	3,1	2,6	2,6	2,5	2,8

V roku 1995 sme vybrali na dani z príjmu právnických osôb 6% HDP, ale ďalšie roky sme zaznamenali už len výrazný prepád a ani raz sa nám nepodarilo priblížiť k tomuto

výsledku, napriek tomu, že sme v roku 2003 vyzberali takmer identickú sumu, ale pri raste HDP znamenala už len slabých 2,8% HDP.

1.4.2. Rovná daň 2004-2011

Na Slovensku sme zaviedli od roku 2004 rovnú daň. Mala jednotnú sadzbu 19% pre všetky dane z príjmov bez ohľadu na fyzické a právnické osoby. [10] Slovensko bola prvou členskou krajinou OECD, ktorá zaviedla rovnú daň a od 1.1.2009 prvou krajinou eurozóny. Táto daňová reforma mala za cieľ zjednodušiť daňový systém, odstrániť nedostatky a deformácie z predchádzajúcich rokov a dosiahnuť väčšiu spravodlivosť pri odvádzaní dani z príjmu. Vďaka tomuto opatreniu najmä právnické osoby platili nižšie dane a očakávali sa od nich vyššie investície a tvorba nových pracovných miest a tým pádom znižovanie nezamestnanosti. Taktiež sa očakával prísun veľkých investícií zo zahraničia vďaka nízkym daniam a lacnej pracovnej sile, zvyšovanie životnej úrovne obyvateľstva, chuť ľudí pracovať a väčšia konkurencieschopnosť a hospodársky rast Slovenska.

Koncepcia daňovej reformy bola založená na nasledovných zásadách: spravodlivosti, neutrálnosti, vylúčení duplicity zdanenia, jednoduchosti a účinnosti. Spravodlivá v tom zmysle, že bez ohľadu na výšku príjmu alebo zdroj príjmu je sadzba dane rovnaká pre všetkých. Neutrálnosť sa mala docieľiť tým, že zdanenie nemá skresľovať hospodárske procesy a má čo najmenej ovplyvňovať ekonomické rozhodnutia subjektov. Aby nenastala situácia, keď kvôli zvyšujúcemu sa príjmu je daňové zaťaženie obyvateľov vyššie a vyššie a subjekty začnú preskupovať svoje príjmy kvôli zle nastaveným normám. Vylúčenie duplicity zdanenia sa malo zrušením daní z dividend. Príjmy z kapitálu budú zdanené len raz na úrovni ziskov spoločností.

Daňový systém musí byť jednoduchý a preto by mal obsahovať len nevyhnutné minimum noriem a mať len jeden výklad. Účinná v tom zmysle, aby nenabádala a nemotivovala na daňové úniky a to sa malo docieľiť rušením rôznych výnimiek. Vláda mala za cieľ ešte viac zvýšiť podiel nepriamych daní na celkových príjmoch Slovenska. Musela si dať, ale pozor na situáciu vo verejných financiách, ak chcela v roku 2006 splniť deklarovaný cieľ vo vzťahu k Európskej únii, aby celkový deficit verejných financií nepresiahol úroveň 3% HDP. Zmenšený výber daní z príjmov malo nahradiť

zvýšenie sadzby dane pri spotrebných daniach a menšia snaha vyhýbať sa daňovej povinnosti.

Daňová reforma sa mala uskutočňovať spolu s ďalšími reformami a bola nevyhnutná koordinácia týchto reforiem a ich vzájomné zladenie, aby výsledný efekt bol optimálny a pozitívne pôsobil na hospodársky rast, zamestnanosť a neznížoval motiváciu k podnikaniu a k legálnemu zamestnaniu.

S príchodom rovnej dane sa zrušili niektoré dane a naopak vznikli niektoré nové. Medzi zrušené patrili dane z prevodu a prechodu nehnuteľností, dane z darovania a dane z dedičstva. Kritici rovnej dane tvrdia, že môže fungovať len v málo rozvinutých krajinách, kde je malá ochota platiť dane.

Daň z príjmov fyzických osôb

Od roku 2004 sa pri dani z príjmov fyzických osôb zaviedla veľká zmena oproti predchádzajúcemu obdobiu. Systém bol jednoduchší, päť daňových sadzieb a pásiem nahradila pevná sadzba dane vo výške 19%. Daňovníci, ktorí neboli platcami dane z pridanej hodnoty si mohli od roku 2004 uplatňovať paušálne výdavky vo výške 25%, ktoré neskôr v roku 2006 stúpili na 40%. U daňovníkov vykonávajúcich remeselné živnosti bolo možné uplatniť si paušálne výdavky až vo výške 60%, ak nemali preukázateľné výdavky. Od roku 2004 bolo možné si uplatniť aj nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka a manželku rovnako ako v predchádzajúcom období.

Tabuľka 6: NČZD

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
NČZD na daňovníka	2 683	2 919	3 015	3 174	3 269	4 025,7	4 025,7	3 559,3
NČZD na manžela/ku	2 683	2 919	3 015	3 174	3 269	4 025,7	4 025,7	3 559,3

Na základe tabuľky 7 si môžeme všimnúť, že hneď prvý rok platnosti 19% rovnej dane sme vybrali o 95 869 000 EUR menej na dani z príjmov fyzických osôb oproti predchádzajúcemu roku a v podstate sme sa ako keby vrátili o dva roky späť. V ďalších rokoch príjmy začali stúpať a vrchol dosiahli v roku 2008, ale v pomere k HDP Slovenska sa výrazne prepadli a nikdy sa ani len nepriblížili k obdobiu pred 2004.

Napríklad v roku 2003 tvorili 3,2% HDP, ale v období rokov 2004-2011 boli najbližšie k tomuto výsledku v 2004 a 2008, keď dosiahli príjmy len 2,7% HDP.

Tabuľka 7: Daň z príjmov FO

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Daň z príjmov fyzických osôb (v mil. Eur)	1 208	1 301	1 377	1 597	1 821	1 519	1 513	1 730
Daň z príjmov fyzických osôb (% HDP)	2,7	2,6	2,5	2,6	2,7	2,4	2,3	2,5

Daň z príjmov právnických osôb

Daňové zaťaženie sa pri dani z príjmov právnických osôb znížilo z 25% na 19%. Tento krok vlády mal pritiahnúť na Slovensko veľké investície zo zahraničia a dosiahnuť hospodársky rast. Domácim podnikateľom malo zostať viac kapitálu, ktorý potom mali investovať a zväčšovať výrobu a znižovať nezamestnanosť. Zahraničných investorom malo lákať nízke daňové zaťaženie, lacná pracovná sila a výhodná poloha Slovenska. Vďaka rovnakej dani a lacnej pracovnej sile sme mali patriť medzi najkonkurencieschopnejšie štáty v Európe. Taktiež nižšie dane mali podnikateľov menej lákať obchádzať zákony a radšej miesto vymýšľania a hľadania rôznych cestičiek ako sa vyhnúť plateniu daní, mala nízka sadzba dane od takýchto činov odradiť. V nižšie uvedenej tabuľke 8 môžeme vidieť ako sa vyvíjali príjmy Slovenska na dani z príjmov právnických osôb od roku 2004 do roku 2011. Hneď prvý rok po znížení sadzby dane na 19% sme vyzbierali na daniach o 53 723 000 EUR viac. Napriek tomu, že v pomere k HDP sme vybrali o 0,2% menej oproti predchádzajúcemu roku, to bol úspech, nakoľko sa znížila sadzba dane o 6%. Suma vyzbieraná v roku 2004 je približne rovnako veľká ako suma, ktorú Slovensko vyzbieralo v roku 1995, ale vtedy tvorila 6% HDP a v roku 2004 len 2,6% HDP. V tabuľke 8 môžeme vidieť, že do roku 2008 daň z príjmov právnických osôb stúpala a dosiahla až 3,1% HDP, ale potom vplyvom celosvetovej hospodárskej krízy prudko klesla o 0,6% a na tejto hranici sa drží až do roku 2011.

Tabuľka 8: Daň z príjmu PO

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
daň z príjmov právnických osôb (v mil. Eur)	1 171	1 344	1 599	1 848	2 087	1 582	1 659	1 757
daň z príjmov právnických osôb (% HDP)	2,6	2,7	2,9	3,0	3,1	2,5	2,5	2,5

1.5 Nepriame dane

Nepriame dane sú také dane [5], ktoré neplatí osoba priamo, ale cez rôzne tovary a služby. Tvoria ich daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane. Spotrebné dane sa ešte delia na daň z minerálnych olejov, daň z tabakových výrobkov, daň z piva, vína a liehu.

1.5.1. Daň z pridanej hodnoty

Daň z pridanej hodnoty je univerzálnou daňou. Zdaňuje všetky tovary a služby. Týka sa nás nepriamo, lebo ju platíme v cene tovarov a služieb a preto je ľahšie prehliadnuteľná ako napríklad priame dane. Do štátneho rozpočtu ju odvádza predajca, teda platca DPH. Daň z pridanej hodnoty bola u nás v roku 1995 25% a postupne sa znížila na 20%. Znížená sadzba pre vybrané tovary a služby bola 6%, 10%, 14% a isté obdobie nebola znížená sadzba vôbec. Jednotlivé sadzby môžeme vidieť nižšie v tabuľke 9 spolu s príjmami z tejto dane. Veľký prepád vo výbere dani nastal v roku 1999, keď sa zaviedla dvojaká znížená sadzba na 6% a 10% namiesto len jednej 6%. Vtedy sa prepadli príjmy štátneho rozpočtu o 0,7% HDP. Jediný väčší nárast po 1999 sme zaznamenali až v roku 2003, kedy nastal nárast na 7,5% HDP a vybrali sme približne rovnako v pomere k HDP ako v roku 1998. V roku 2004 sa zaviedla rovná daň a zrušili sa výnimky, keď sa dalo uplatňovať zníženu sadzbu dane z pridanej hodnoty. Sadzba dane bola 19%. Hneď prvý rok po zavedení rovnej dane sme napriek tomu, že sadzba bola nižšia, ale bez výnimky jednotná pre všetky tovary a služby dosiahli najväčšie príjmy od roku 1995. V roku 2005 sme vybrali ešte o niečo viac, ale ďalšie roky už príjmy začali klesať. Najväčší prepád nastal v roku 2007 po opätovnom zavedení zníženej sadzby dane z pridanej

hodnoty na vybrané tovary a služby a v roku 2010 po celosvetovej hospodárskej kríze v roku 2009.

Tabuľka 9: DPH

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
základná sadzba	25	23	23	23	23	23	23	23	20
znižená sadzba I.	6	6	6	6	6, 10	10	10	10	14
daň z pridanej hodnoty (v mil. EUR)	1 616	1 636	1 721	1 953	1 919	2 167	2 454	2 581	3 031
daň z pridanej hodnoty (v % HDP)	8,4	7,6	7,2	7,5	6,8	7,0	7,2	7,0	7,5

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
základná sadzba	19	19	19	19	19	19	19	20
znižená sadzba I.	-	-	-	10	10	10	10, 6	10
daň z pridanej hodnoty (v mil. EUR)	3 506	3 879	4 103	4 147	4 621	4 221	4 182	4 702
daň z pridanej hodnoty (v % HDP)	7,8	7,9	7,5	6,7	6,9	6,7	6,4	6,8

1.5.2. Spotrebné dane

Spotrebné dane patria medzi selektívne dane, ktoré zaťažujú konečnú spotrebu. Štát zaťažuje spotrebnými daňami vybrané tovary, medzi ktoré patria minerálne oleje, tabakové výrobky, pivo, víno a lieh. Zdanenie je vyjadrené ako pomer dane v eurách za mernú jednotku tovaru. Napríklad pri liehu je základná sadzba dane 1080 EUR za hektoliter. [11] Ako si môžeme všimnúť v tabuľke 10, tak spotrebné dane netvoria ani

zd'aleka bezvýznamnú položku v štátnom rozpočte. Do roku 2003 sa príjmy zo spotrebných daní pohybovali medzi 3,5% a 2,7% HDP. Od roku 2004 s príchodom rovnej dane sa zvýšili aj sadzby pri spotrebných daniach. Sadzba dane sa zvýšila od 22,9% až po 81,4%, najmenej sa zvýšila pri strednom oleji a plynovom oleji a najviac pri skvapalnenom plynnom uhl'ovodíku. K výraznému zvyšovaniu spotrebných daní pristúpila vláda s úmyslom presunutia daňové zaťaženia z priamych na nepriame dane a vyrovnania výpadkov príjmov z priamych daní. Rok 2005 bol našim najúspešnejším z pohľadu výšky príjmov zo spotrebných daní, ale ďalšie roky sme naňho nadviazali čiastočne už len v roku 2007 a ďalšie roky sme zaznamenali oproti týmto rokom už len prepád. Podiel spotrebných daní na celkových daňových príjmoch je vyšší v krajinách s nižšími príjmami ako v tých s vyššími príjmami.

Tabuľka 10: Spotrebné dane

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Spotrebné dane (v mil. EUR)	678	709	717	768	857	970	922	1 085	1 267
Spotrebné dane (v % HDP)	3,5	3,3	3,0	2,9	3,1	3,1	2,7	2,9	3,1

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Spotrebné dane (v mil. EUR)	1 499	1 804	1 589	2 171	1 809	1 761	1 930	1 998
Spotrebné dane (v % HDP)	3,3	3,7	2,9	3,5	2,7	2,8	2,9	2,9

1.6 Poistné príspevky

Medzi vládne príjmy patria aj poistné príspevky. Nepatria medzi daňové príjmy, ale majú rovnakú funkciu ako dane. Odvádzajú sa do štátneho rozpočtu rovnako ako dane z príjmov, teda každý mesiac podľa výšky dôchodkov. Poistné príspevky delíme na sociálne a zdravotné. Sociálne poistenie sa ešte ďalej delí na nemocenské, dôchodkové, garančné, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti. Zdravotné poistenie tvorí verejné zdravotné poistenie a individuálne zdravotné poistenie. Sociálne a zdravotné

poistenie odvádza do štátneho rozpočtu zamestnanec aj zamestnávateľ za zamestnanca, jedine samostatne zárobkovo činné osoby si všetko uhrádzajú sami. Tabuľka 11 uvedená nižšie nám ukazuje neustály prepád v príjmoch z poistných príspevkov.

Tabuľka 11: Poistné príspevky

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Poistné príspevky (v mil. EUR)	2 916	3 441	3 600	3 912	3 955	4 428	4 862	5 411	5 672
Poistné príspevky (v % HDP)	15,1	16,0	15,1	14,9	14,1	14,2	14,4	14,7	14,0

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Poistné príspevky (v mil. EUR)	6 006	6 314	6 551	7 285	8 146	8 080	8 251	8 634
Poistné príspevky (v % HDP)	13,3	12,8	11,9	11,9	12,2	12,9	12,5	12,5

Najviac 16% HDP sme vybrali na poistných príspevkoch v roku 1996. Od 1996 príjmy na poistnom začali klesať a dno dosiahli v roku 2006 a 2007. Jedným z dôvodov prečo poistné príspevky sú od roku 2005 také nízke je zavedenie druhého piliera. Druhý pilier sa nezapočítava medzi vládne príjmy a štát by ho nemal používať na vykrytie svojich vládnych výdavkov.

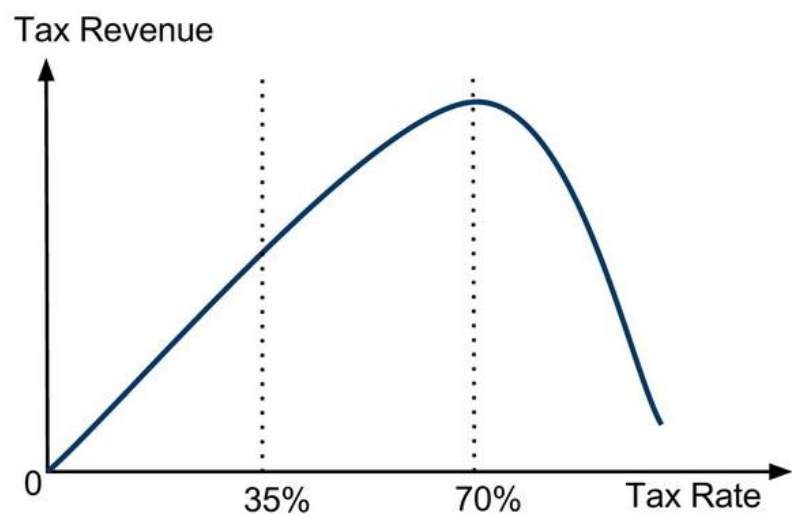
1.7 Optimálne daňové zaťaženie

Určenie optimálnej daňového zaťaženia je veľmi zložitá, pretože na jednej strane vlády chcú mať sadzby daní čo najvyššie na druhej strane ľudia chcú mať sadzby čo najnižšie. Na svete je veľa ekonómov a každý má na mieru zdanenia iný názor. Niektorí sú zástancami nízkeho daňového zaťaženia, iní vysokého. Lafferova krivka [8],[9] vyjadruje závislosť medzi mierou daňového zaťaženia a daňovým výnosom štátneho rozpočtu. Vysoká miera zdanenia znižuje motiváciu ľudí pracovať, zvyšuje daňové

úniky a odlev kapitálu z krajiny. S rastúcimi daňami príjmy štátneho rozpočtu začnú mať klesajúcu tendenciu. Lafferova krivka znázorňuje, že vzťah medzi mierou zdanenia a daňovým výnosom nie je lineárny. X súradnica znázorňuje mieru zdanenia a Y daňový výnos. Miera zdanenia na úrovni 70% predstavovala bod E, známy ako Lafferov bod. Prekročením bodu E platcovia daní strácajú motiváciu a príjmy štátneho rozpočtu z daní začnú klesať. Túto úroveň dosiahli USA, Veľká Británia, Dánsko, Švédsko atď.

V Európskej únii patrí Slovensko medzi krajiny s najnižším daňovým zaťažením a zároveň medzi krajiny najnižším výberom daní vyjadreným v % HDP. Vrchnú sadzbu dane pre fyzické osoby má v EÚ nižšiu ako Slovensko len Česká republika. Najvyššiu sadzbu má v EÚ Švédsko a to 56,6 %. V porovnaní so Slovenskom je to takmer 3-krát viac. Pri dani zo zisku sme na tom na prvý pohľad o niečo lepšie, ale o 6% menej v porovnaní s Rakúskom je veľmi veľa a to Nemecko spolu so Švédskom majú sadzby ešte vyššie. Takýto veľký rozdiel sa musí niekde prejavovať a práve preto máme jedny z najnižších plátov v štátnej správe, rozpadávajúce sa školy, nemocnice, štadióny, atď.

Slovensku a aj celej EÚ by podľa môjho názoru veľmi pomohla harmonizácia daní. Ak by sme mali v celej EÚ rovnaké sadzby daní a zároveň by sa zrušila možnosť poskytovať vládami daňové stimuly, EÚ by sa stala viac konkurencieschopná. Bolo by to podobné ako, keď sa zaviedla Schengenská dohoda. Bez ohľadu na to či bude harmonizácia daní alebo nebude Slovensko musí zvýšiť svoje daňové zaťaženie. Benjamin Franklin raz povedal: „There are only two things certain in life: death and taxes.“ Vyspelejšie ekonomiky sveta sa tým riadia, tie menej rozvinuté by sa mali tiež.

Obrázok 1: Lafferova krivka

Tabuľka 12: Sadzba dane z príjmu FO

Najvyššia sadzba dane z príjmu FO	Poľsko	Rakúsko	Česká republika	Nemecko	Švédsko	EÚ
1995	45	50	43	57	61,3	47,4
1996	45	50	40	57	61,4	47,2
1997	44	50	40	57	54,4	46,5
1998	40	50	40	55,9	56,7	46,2
1999	40	50	40	55,9	53,6	45,4
2000	40	50	32	53,8	51,5	44,8
2001	40	50	32	51,2	53,1	43,8
2002	40	50	32	51,2	55,5	43
2003	40	50	32	51,2	54,7	42,3
2004	40	50	32	47,5	56,5	41,3
2005	40	50	32	44,3	56,6	40
2006	40	50	32	44,3	56,6	39,4
2007	40	50	32	47,5	56,6	39,2
2008	40	50	15	47,5	56,4	37,9
2009	32	50	15	47,5	56,5	37,2
2010	32	50	15	47,5	56,6	37,9
2011	32	50	15	47,5	56,6	37,6

Tabuľka 13: Sadzba dane zo zisku

Najvyššia sadzba dane zo zisku	Poľsko	Rakúsko	Česká republika	Nemecko	Švédsko	EÚ
1995	40	34	41	56,8	28	35,3
1996	40	34	39	56,7	28	35,3
1997	38	34	39	56,7	28	35,2
1998	36	34	35	56	28	34,1
1999	34	34	35	51,6	28	33,5
2000	30	34	31	51,6	28	31,9
2001	28	34	31	38,3	28	30,7
2002	28	34	31	38,3	28	29,3
2003	27	34	31	39,6	28	28,3
2004	19	34	28	38,3	28	27
2005	19	25	26	38,7	28	25,5
2006	19	25	24	38,7	28	25,3
2007	19	25	24	38,7	28	24,5
2008	19	25	21	29,8	28	24
2009	19	25	20	29,8	26,3	23,9
2010	19	25	19	29,8	26,3	23,7
2011	19	25	19	29,8	26,3	23,4

1.8 Porovnanie s EÚ

Vládne príjmy zaznamenali od vzniku samostatnej Slovenskej republiky výrazný prepád. Od roku 1995 po rok 2011 tento prepád predstavuje 9,3 HDP pri daňovej kvóte I a 11,9% HDP daňovej kvóte II. Daňová kvóta [11] je makroekonomický ukazovateľ a vyjadruje podiel daňových príjmov na HDP. Taktiež slúži na porovnávanie s EÚ. Daňová kvóta I vyjadruje podiel daňových príjmov na HDP bez sociálnych a zdravotných odvodov. Daňová kvóta II obsahuje aj štatistiky o sociálnych a zdravotných odvodoch. V tabuľke 14 sú aj dane, ktoré sme vyššie nerozpisovali, lebo neprinášajú do štátneho rozpočtu taký veľký balík peňazí. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ, príjmy Slovenska sú veľmi nízke a zaznamenali veľký prepád. Príjmy vyspelých ekonomík sveta sa pohybujú na úrovni 40-50% HDP. V tabuľke 15 môžeme vidieť príjmy verejnej správy okolitých štátov Slovenska, 2 vyspelé ekonomiky EÚ a priemer EÚ obdobie 1995 až 2011. Ani jeden z týchto štátov nezaznamenal za obdobie 15 rokov taký výrazný prepád v príjmoch ako Slovensko. Nemecko

zaznamenalo prepád 0,9 % HDP, Česká republika tiež 0,4 %, Rakúsko 2,4 %, EÚ ako celok len 0,3 %, Poľsko 4,8 %, Švédsko 6,3 %, ale stále je to omnoho menej ako 12 % HDP Slovenska. Keby si zrátame prepád týchto krajín dokopy tak je porovnateľný s prepádom v príjmoch Slovenska.

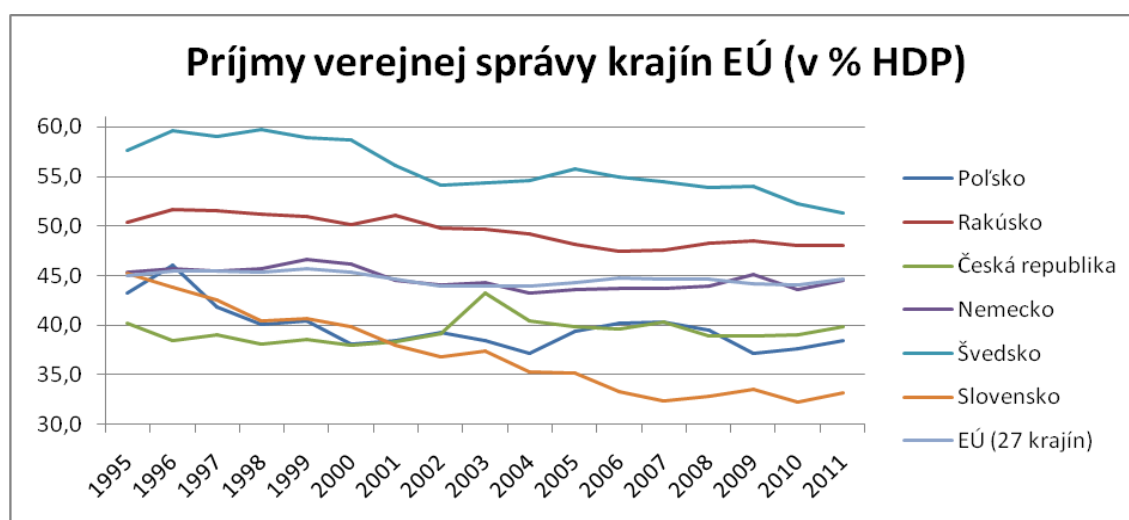
Tabuľka 14: Vládne príjmy Slovenska

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Daňová kvóta I (v mil. EUR)	4 884	5 058	5320	5718	6 008	6 217	6 377	6781	7 745
Daňová kvóta II (v mil. EUR)	7 800	8 499	8 921	9 630	9 963	10 645	11 240	12 193	13 417
Daňová kvóta I (v % HDP)	25,3	23,5	22,3	21,8	21,4	19,9	18,8	18,4	19,1
Daňová kvóta II (v % HDP)	40,4	39,5	37,4	36,8	35,4	34,1	33,2	33,1	33,0

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Daňová kvóta I (v mil. EUR)	8 228	9 061	9 474	10 586	11 302	99 764	10 215	11 026
Daňová kvóta II (v mil. EUR)	14 235	15 376	16 025	17 872	19 448	18 056	18 466	19 661
Daňová kvóta I (v % HDP)	18,2	18,4	17,2	17,2	16,9	15,9	15,5	16,0
Daňová kvóta II (v % HDP)	31,5	31,2	29,1	29,1	29,1	28,8	28,0	28,5

Tabuľka 15: Príjmy verejnej správy krajín EÚ

Príjmy verejnej správy krajín EÚ (v % HDP)	Poľsko	Rakúsko	Česká republika	Nemecko	Švédsko	Slovensko	EÚ (27 krajín)
1995	43,3	50,4	40,2	45,4	57,6	45,2	45,0
1996	46,1	51,7	38,5	45,7	59,6	43,8	45,5
1997	41,8	51,5	39,0	45,5	59,0	42,6	45,5
1998	40,1	51,2	38,1	45,7	59,7	40,5	45,3
1999	40,4	51,0	38,6	46,6	58,9	40,7	45,7
2000	38,1	50,1	38,0	46,2	58,7	39,9	45,3
2001	38,5	51,1	38,3	44,5	56,1	38,0	44,6
2002	39,3	49,8	39,1	44,1	54,1	36,8	44,0
2003	38,5	49,7	43,3	44,3	54,4	37,4	44,0
2004	37,2	49,2	40,4	43,3	54,6	35,3	43,9
2005	39,4	48,2	39,8	43,6	55,8	35,2	44,3
2006	40,2	47,5	39,6	43,7	54,9	33,3	44,8
2007	40,3	47,6	40,3	43,7	54,5	32,4	44,7
2008	39,5	48,3	38,9	44,0	53,9	32,8	44,7
2009	37,2	48,5	38,9	45,1	54,0	33,5	44,2
2010	37,6	48,1	39,0	43,6	52,3	32,3	44,1
2011	38,5	48,0	39,8	44,5	51,3	33,2	44,7

Obrázok 2: Príjmy verejnej správy krajín EÚ

Ak by sme si zobrali dokopy Slovensko, Českú republiku a Poľsko a spočítali si aký prepad zaznamenali v príjmoch od roku 1995 až po rok 2011 a porovnali ho s Nemeckom, Švédskom a Rakúskom dokopy tak by sme zistili, že v prvom prípade prepad predstavoval 17,2 % HDP a v druhom 9,6 % HDP. EÚ ako celok zaznamenala prepad 0,3 % HDP. Najhoršie dopadlo Slovensko, ktoré sa prepadlo z priemeru EÚ veľmi nízko. Príčinou je veľmi nízke daňové zaťaženie. Pomerne veľký prepad zaznamenalo Švédsko spolu s Poľskom. Poľsko znížilo daň zo zisku na úroveň Slovenska a znížilo aj daň z fyzických osôb a to viedlo k zníženému výberu daní. U Švédska tento prepad nemá na svedomí zníženie daňovej záťaže. Z troch Rakúsko, Nemecko, Česká republika zaznamenalo jedine Rakúsko viac ako percentný prepad. Dôvod podobne ako v prípade Švédska nie je v znížení výberu daní. Česká republika má tiež nízku sadzbu dane zo zisku, ale nie tak dlho a predpokladáme, že dokázala svoje výpadky pri príjmoch vykompenzovať krátkodobou vďaka vlastnej mene, Slovensko a Poľsko má už dlhodobo nízku sadzbu dane a Slovensko navyše nemá vlastnú menu. Nemecko napriek zníženiu sadzby dane zo zisku a dane z príjmov fyzických osôb nezaznamenalo väčší prepad, vďaka dobre fungujúcej ekonomike a ťažilo z členstva v EÚ.

1.9 Progresívna sadzba dane vs. rovná daň

Rovná daň bola na Slovensku zavádzaná s úmyslom zavedenia rovnosti medzi daňovníkmi bez ohľadu na výšku príjmu. Mala zjednodušiť daňový systém, zvýšiť prílev investícií zo zahraničia a obmedziť daňové úniky. Rozdiely vo výške zaplatených daní medzi bohatými a chudobnými sa však rovnou daňou nikdy neodstránia. Bohatí vždy zaplatia viac na daniach, a je jedno či je v danej krajine rovná alebo progresívna daň. V prípade progresívnej dane, spravodlivosť pri platení dane je väčšia v prípade rovnej dane, lebo bohatší jedinci zaplatia vyššiu daň len z toho čo zarobili nad určitú hranicu. Jediným problémom pri progresívnej dani je správne určiť výšku jednotlivých pásiem, ale to je otázka niekoľkých analýz. Tak ako môže byť jednoduchá rovná daň, rovnako jednoduchá môže byť aj progresívna daň. Jednotlivé pásma budú dané a spolu s nimi aj výška zdanenia v nich a rovnako sa stanoví nezdaniateľná časť na daňovníka, poprípade manželku ako u rovnej dane. Z hľadiska zložitosti výpočtov nie je rozdiel medzi rovnou a progresívnou daňou, ten nastáva jedine ak nie je niečo jasne definované.

Pri zahraničných investíciách má najväčší vplyv pri rozhodovaní investorov či prísť do danej krajiny alebo neprísť daň z príjmov právnických osôb teda daň zo zisku a daň z pridanej hodnoty. Ďalšie faktory ako lacná pracovná sila, výhodná poloha a produktivita práce neovplyvníme daňami, jedine pracovnú silu, ale tá väčšinou spadá do nižších daňových pásiem pri takýchto investíciách. Daň zo zisku si každá krajina určuje sama. Keď je krajina otvorenou ekonomikou a je odkázaná na zahraničných investorov tak si daň zo zisku dá nižšiu ako bohaté krajiny a získa tým výhodu oproti krajinám s vyšším daňovým zaťažením. Nevýhodou je, že podnikatelia si môžu optimalizovať svoje príjmy a teda ak je daň zo zisku zaťažená nižšou sadzbou ako daň z príjmu tak presúvajú časť svojich dôchodkov k zisku firmy a tým oberajú štát o príjmy. Preto treba nastaviť správny pomer medzi daňou zo zisku a daňou z príjmov. Pri progresívnou zdanení stále môžeme mať nízku sadzbu dane zo zisku aj napríklad 19% ako sme mali pri rovnej dani. Pri veľkých zahraničných investíciách niekedy nie je až tak rozhodujúca sadzba dane zo zisku, ale lacná pracovná sila, produktivita práce a výhodná poloha, lebo tieto investície sú spojené so štátnymi stimulmi a daňovými prázdninami na niekoľko rokov. Tiež je dôležitá aká je politická situácia v tej krajine. Daňové úniky boli veľké tak ako pri rovnej dani aj pri progresívnej dani. Znížiť sa dajú jedine jasne definovanými zákonmi, pri ktorých nebude možnosť špekulatívneho správania sa a fungujúcim súdnictvom, ktoré bude vyhybanie sa plateniu daní tvrdo trestať. Progresívna daň má ešte jednu veľkú výhodu oproti rovnej dani a tou je, že slúži ako automatický stabilizátor. Najmä v časoch krízy štát nemusí robiť také veľké zásahy do ekonomiky ako v prípade rovnej dane.

1.10 Efektívnosť pri výbere daní

Každý štát má pri výbere daní problém s daňovými únikmi a Slovensko na tom nie je inak. Preto sme sa rozhodli odhadnúť približne koľko % HDP sa ročne neodvedie do štátneho rozpočtu z vybraných daní. Pri výpočte sme použili nasledovný vzorec:

Rovnica 1: Odhad výberu pri dani z príjmu FO

$$(priemerná\ mzda * 12 * zamestnanosť * (1 - poistné\ odvody) - NČZD * zamestnanosť) * 0,19$$

Výsledok rovnice 1 sme ešte predelili HDP a získali sme výsledok v % HDP, ktorý sa líšil od skutočnosti len minimálne a za rozdiel medzi týmito hodnotami môžu pravdepodobne ešte nezarátané NČZD na manželky a bonusy na deti.

Tabuľka 16: Odhad efektívnosti pri dani z príjmov FO

rok	2009	2010	2011
zamestnanosť	2 366 300,00	2 317 500,00	2 351 400,00
NČZD	4 025,70	4 025,70	3 559,30
priemerná mzda	744,50	769,00	786,00
poistné odvody	0,134	0,134	0,134
sadzba dane	0,19	0,19	0,19
HDP SR	62 895 500 000,00	65 887 400 000,00	69 058 200 000,00
odhad	1 668 519 208,97	1 746 217 988,10	2 059 060 501,99
Odhad v % HDP	2,65%	2,65%	2,98%
skutočnosť	2,41%	2,30%	2,51%

Pri dani z príjmu PO bol náš odhad trochu komplikovanejší. Pre výpočet sme použili HDP a dáta z predchádzajúcej tabuľky. Naša rovnica tento-krát vyzerala:

Rovnica 2: Odhad pri výbere dani z príjmov PO

$$(HDP - \text{priemerná mzda} * 12 * \text{zamestnanosť} * \text{poistné odvody} - \text{nepriame dane}) * 0,19$$

Rovnako ako v predchádzajúcom prípade sme výsledok rovnice 2 predelili celkovým HDP a porovnali so skutočnosťou. Naše výsledky sa, ale výrazne líšili od reálnych dát. Ak by sa výsledok líšil len o malú čiastku tak by sa to dalo vysvetliť tým, že sme zanedbali amortizáciu, rentu a čisté úroky. Rozdiel väčší ako 6 % HDP je veľmi veľký a stačil by na pokrytie veľa výdavkov na ktoré nie sú peniaze. Reálne sa nedajú odstrániť všetky daňové úniky, lebo vždy sa nájdu podvodníci, ktorí si nájdu cestu ako obísť daňovú povinnosť, ale obmedziť ich aspoň na polovicu je v silách každého štátu. Pre Slovensko je varovaním veľkosť únikov pri priamych daniach, lebo väčšinou najväčšie problémy majú štáty s nepriamymi daňami.

Tabuľka 17: Odhad efektívnosti pri dani z príjmov PO

rok	2009	2010	2011
HDP SR	62 895 500 000,00	65 887 400 000,00	69 058 200 000,00
Hrubé mzdy	28 581 988 718,40	28 913 723 280,00	29 985 203 289,60
Nepriame dane	6 619 759 585,00	6 773 878 523,00	7 428 933 308,00
odhad	5 261 812 822,35	5 737 961 657,43	6 012 372 046,46
% HDP	8,37%	8,71%	8,71%
skutočnosť	2,51%	2,52%	2,54%

2 Vládne výdavky

Vládne výdavky Slovenska tvoria transferové platby a výdavky na nákup tovarov a služieb. Vládne výdavky zahŕňajú celú vládnu spotrebu a investície. Transferové platby sú výdavky, ktoré predstavujú len prevody peňazí a patria medzi ne dôchodky (starobné, vdovské, invalidné), sociálne dávky, štipendiá, dávky v nezamestnanosti, rodinné prídavky, atď. Vládne výdavky na tovary a služby sú výdavkami štátu na diaľnice, majetok štátu a pod. [8] Obstaranie tovarov a služieb pre uspokojenie potrieb spoločnosti je klasifikované ako vládne výdavky na konečnú spotrebu. Tovary a služby za úmyslom budúcej výhody ako sú diaľnice, školstvo, veda a výskum tvoria vládne investície. Hlavným zástancom štátnych zásahov do politiky bol John Maynard Keynes. [1] Podľa Keynesa mali štáty uskutočňovať fiškálne a monetárne zásahy do politiky. Jeho hlavnou myšlienkou bolo, že len zvýšenými vládnymi výdavkami môžeme zmierniť dopady nepriaznivých výkyvov v ekonomike ako je recesia a depresia a docieľiť zvýšenie agregovaného dopytu a zvýšenie spotreby, čo by viedlo k zvýšeniu produkcie. Je zakladateľom a zároveň predstaviteľom modernej makroekonómie. Vládne výdavky možno financovať daňami, pôžičkami alebo tlačením nových peňazí.

2.1. Štruktúra vládnych výdavkov

Vládne výdavky by sme mohli rozdeliť podľa časového hľadiska, podľa rozpočtovej skladby a podľa spôsobu a dôsledkov alokácie vládnych výdavkov. [2]

1. Z časového hľadiska na:

- **Kapitálové výdavky:** výdavky na financovanie dlhodobějších investícií, ktoré väčšinou presiahnu jeden rozpočtový rok
- **Bežné výdavky:** financovanie každoročne sa opakujúcich výdavkov vyplývajúcich zo zmluvy alebo zákona, ktoré nemajú investičný charakter, napr. financovanie ministerstiev (ministerstvo školstva, vnútra, atď.)

2. Podľa rozpočtovej skladby:

- **Nenávratné výdavky:** najväčšia časť vládnych výdavkov má nenávratný charakter ako napríklad transferové platby

-
- **Návratné výdavky:** vládne výdavky môžu mať aj návratný charakter ako napr. pôžičky, nákup dlhopisov, atď.

3. Podľa spôsobu a dôsledkov alokácie vládnych výdavkov

- **Stabilizačné vládne výdavky:** presadzovanie fiškálnej politiky (podpora podnikania a pod.)
- **Redistribučné vládne výdavky:** odstraňovanie rozdielov v príjmoch
- **Alokačné vládne výdavky:** prostriedky na nákup tovarov a služieb

2.2. Vládne výdavky Slovenska 1995-2011

Vládne výdavky sa odvíjajú od vládnych príjmov. Ak chceme zachovať vyrovnaný rozpočet tak by sa príjmy mali rovnať výdavkom, ale to sa stáva málokedy. Je ťažké presne odhadnúť aké budú naše príjmy rok dopredu, pretože nevieme ako sa bude vyvíjať ekonomika, aký bude dopyt po tovaroch a službách, aká bude produkcia a kvôli tomu nastáva diferencia v rozpočte medzi príjmami a výdavkami. Preto sa príjmy počas roka prispôbujú výdavkom alebo výdavky príjmom. V EÚ sa štáty snažia riadiť Maastrichtskými kritériami, ktoré hovoria, že schodok štátneho rozpočtu nesmie presiahnuť 3 % HDP. Slovensko malo dlho problém udržať vyrovnaný schodok štátneho rozpočtu. Ako môžeme vidieť v tabuľke 18, výdavky Slovenska sa od roku 1995 postupne znižovali. Jedným z dôvodov bolo nestále sa znižujúce daňové zaťaženie, čo malo za následok nižšie príjmy, kvôli ktorým sme museli znížiť výdavky, ak sme nechceli zvyšovať vládny dlh Slovenska. Bežné výdavky sa znížili za obdobie 1995 až 2011 o 6,2 % HDP. Bežné výdavky tvoria: kompenzácie zamestnancov, medzispotreba, platené úroky, dotácie a transfery. Kapitálové výdavky sa za rovnaké obdobie ako bežné transfery prepadli o 4,4 % HDP. Tvoria ich: kapitálové transfery a obstaranie kapitálových aktív. V rokoch 1996, 1999 a 2000 sa zvýšili kapitálové výdavky. V prvom prípade išlo o nárast 2,4 % HDP oproti predchádzajúcemu roku, v druhom prípade 2,3 % HDP a v treťom o 3,6 % HDP. Vo všetkých troch prípadoch sa jednalo o nárast pri kapitálových transferoch, čiže pravdepodobne išlo o rôzne mimosúdne vyrovnania a pod. V roku 2009 sa výrazne zvýšili bežné výdavky o 5,2 % HDP. Hlavný dôvodom tohto prudkého nárastu bol nárast nezamestnanosti spojený s

celosvetovou hospodárskou krízou. Len na sociálnych dávkach bol zaznamenaný nárast o 2,9 % HDP.

Tabuľka 18: Vládne výdavky

rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bežné výdavky (v mil. EUR)	7 895	9 366	9 954	10 366	11 144	12 487	13 299	14 212	15 071
Kapitálové výdavky (v mil. EUR)	1 498	2 204	1 724	1 617	2 377	3 769	1 766	2 373	1 228
Bežné výdavky (v % HDP)	40,9	43,5	41,7	39,6	39,6	40,1	39,3	38,6	37,1
Kapitálové výdavky (v % HDP)	7,8	10,2	7,2	6,2	8,5	12,1	5,2	6,4	3,0

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bežné výdavky (v mil. EUR)	15 734	16 862	18 456	19 364	21 271	23 237	23 941	24 002
Kapitálové výdavky (v mil. EUR)	1 280	1 868	1 632	1 658	2 069	2 842	2 388	2 379
Bežné výdavky (v % HDP)	34,8	34,2	33,6	31,5	31,8	37,0	36,3	34,7
Kapitálové výdavky (v % HDP)	2,8	3,8	3,0	2,7	3,1	4,5	3,6	3,4

2.3. Vládne výdavky na školstvo

Kvalita života je väčšinou odrazom kvality vzdelania v danej krajine. Čím je kvalitnejšie školstvo tým sú vzdelanejší ľudia. Bohužiaľ bez financií sa to nedá docieľiť. Na Slovensku štát vynakladá dlhodobo veľmi malé finančné prostriedky na školstvo. V tabuľke 19 môžeme vidieť, že jedine Česká republika vynakladá podobne malé finančné prostriedky na školstvo.

Tabuľka 19: Výdavky na školstvo

Vládne výdavky na školstvo v krajinách EÚ (v % HDP)	Poľsko	Rakúsko	Česká republika	Nemecko	Švédsko	Slovensko	EÚ (27 krajín)
1995	5,1	6,04		4,62	7,22	5,01	
1996	4,67	5,94	4,71		7,36	4,53	
1997	4,77	5,84	4,46	4,55	7,6	4,83	
1998	5,02	5,8	3,95		7,69	4,53	
1999	4,79	5,86	3,97	4,51	7,3	4,18	4,86
2000	4,87	5,66	3,83	4,45	7,16	3,92	4,91
2001	5,42	5,74	3,93	4,51	7,06	3,99	4,99
2002	5,41	5,68	4,15	4,72	7,36	4,31	5,1
2003	5,35	5,53	4,32	4,74	7,21	4,3	5,14
2004	5,41	5,48	4,2	4,62	7,09	4,19	5,06
2005	5,47	5,44	4,08	4,57	6,89	3,85	5,04
2006	5,25	5,4	4,42	4,43	6,75	3,8	5,03
2007	4,91	5,33	4,05	4,49	6,61	3,62	4,95
2008	5,08	5,47	3,92	4,57	6,76	3,61	5,08
2009	5,09	5,98	4,36	5,06	7,26	4,09	5,41
2010	5,17	5,89	4,24		6,98	4,22	

Najviac peňazí zo štátneho rozpočtu ide na školstvo vo Švédsku. Švédsko má jeden z najlepších vzdelávacích systémov v EÚ. Rakúsko tiež patrí medzi krajiny s kvalitným vzdelaním do ktorého z hľadiska financií ide viac ako je priemer EÚ. V Nemecku je vo väčšine štátov podobne ako na Slovensku bezplatné školstvo, ale študenti vysokých škôl si musia sami platiť poisťné príspevky. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že Slovensko na tom nie je tak zle, ale opak je pravdou. V rôznych porovnostiach vedomostí a schopností žiakov na Slovensku so zvyškom Európy začíname zaostávať. Úplne sme

zatiaľ neprepadli, ale len vďaka učiteľom, ktorí boli vychovaní ešte bývalým režimom. Nechcem povedať, že teraz sa nenájdu kvalitní učitelia, ale je ich veľmi málo. Učitelia majú u nás veľmi nízke platy, nielen učitelia, ale aj veľa ďalších štátnych zamestnancov. To má za následok, že študenti sa málokedy rozhodnú pre prácu učiteľov a radšej dajú prednosť lepšie plateným zamestnaniam. Na pedagogické štúdium sa dostanú poväčšine študenti, ktorí sa nikam inam nedostali. Výsledkom je stále sa zhoršujúca kvalita slovenských škôl a odlev mozgov do zahraničia. Napríklad len počet Slovákov študujúcich v Česku z roka na rok stúpa. Málo financií v školstve nemá za následok len nízke príjmy pedagógov, ale aj rozpadajúce sa školy, ktoré by potrebovali minimálne zrekonštruovať ak nie zbúrať. Ak chceme patriť medzi top krajiny v Európe, tak bez výraznejších zmien vo výdavkoch na školstvo to nepôjde. Vyspelé krajiny v posledných rokoch začali viac investovať do školstva, pretože to prináša výsledky. Slovensko tiež zvýšilo svoje výdavky na vzdelávanie, ale stále je to málo a zaostávame za priemerom EÚ. Ďalšia veľká zmena, ktorú naše školstvo potrebuje je lepšie prispôsobenie sa trhu. Treba preferovať profesie, ktoré sú potrebné a nie tie ktoré boli potrebné pred desiatimi rokmi. Školy musia byť flexibilnejšie a prispôbovať sa trhu, aby sa nestalo ako sa stáva, že produkujú veľa študentov, ktorí sa potom nevedia v tom čo vyštudovali zamestnať. Na školách treba nadviazať spoluprácu s ľuďmi z praxe. Musíme vychovávať odborníkov a nie ľudí, ktorí sa musia potom ďalej vzdelávať. Veľa študentov zbytočne študuje na vysokej škole, keď nakoniec aj tak im na ich profesiu stačí stredná škola. Na Slovensku medzi výdavky na školstvo spadá aj šport. Medzi najpopulárnejšie športy na Slovensku patria hokej a futbal. Populárne sú aj zimné športy, vodné športy, basketbal, volejbal, tenis, ale nie tak veľmi ako dva najrozšírenejšie športy na svete. Bohužiaľ, financovanie športov na Slovensku je priam žalostné. Naše najvyššie hokejové a futbalové súťaže sú na tom veľmi zle finančne a kluby si nemôžu dovoliť platiť deťom drahé športové potreby, priestory a všetka finančná záťaž zostáva na pleciach rodičov. Šport sa na Slovensku stáva hrou pre bohatých. Kluby prežívajú len vďaka sponzorom, ale väčšina z nich z toho nemá žiadny úžitok, pretože u nás súťaže nie sú v takej fáze, aby fungovali ako biznis. Naši najlepší hráči dajú veľakrát prednosť nižším ligám v zahraničí, ale väčšinou s vyššou a hlavne pravidelnou mzdou. Nesmieme zabudnúť taktiež na štadióny, ktoré sú v katastrofálnom stave a s výnimkou dvoch hokejových a jedného futbalového. Je veľkou hanbou Slovenska, keď reprezentácia nemá dôstojný štadión a ak ho aj bude mať tak bude postavený za peniaze, ktoré by stačili na dva také štadióny.

2.4. Výdavky na zdravotníctvo

Zdravotníctvo patrí medzi na výdavkovej strane rozpočtu medzi najväčšie položky. Ako môžeme v tabuľke 20 vidieť, náklady na zdravotnú starostlivosť sa pre štáty z roka na rok zvyšujú.

Tabuľka 20: Výdavky na zdravotníctvo

Výdavky na zdravotníctvo (v % HDP)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Poľsko	6,20	6,21	6,20	6,33	6,89	7,21	6,98
Rakúsko	10,43	10,42	10,22	10,26	10,49	11,14	10,98
Česká republika	7,18	7,24	6,96	6,76	7,11	8,24	7,41
Nemecko	10,67	10,81	10,63	10,47	10,69	11,72	11,51
Švédsko	9,09	9,06	8,95	8,92	9,23	9,94	9,54
Slovensko	7,2	7,04	7,34	7,74	8,00	9,11	8,99
USA	15,70	15,76	15,86	16,08	16,52	17,53	17,55

Jedným z dôvodov je starnutie obyvateľstva. Druhým je rozvoj vedy a techniky, ktorý má za následok rôzne technologické pokroky spojené s novými liekmi, robotickými prístrojmi, ktoré sú veľmi drahé. Nie vždy je rast výdavkov na zdravotníctvo spojený len s týmito dôvodmi uvedenými vyššie. Napríklad si môžeme všimnúť, že v roku 2009 sa takmer všetkým krajinám celkom výrazne zvýšili výdavky oproti roku 2008. Dôvodom je hospodárska kríza, ktorá mala za dôsledok zníženie produkcie a dopytu, ktoré viedlo k zníženiu celkovému HDP. Krajiny mali naplánované výdavky, ktoré sa nemuseli líšiť oproti predchádzajúcemu roku, ale kvôli poklesu HDP, bola hodnota týchto výdavkov vyjadrená v % HDP vyššia. Slovensko za posledné roky zvýšilo svoje výdavky na zdravotníctvo a oproti ostatným krajinám nie je na tom už tak zle, ale ani nie je na tom najlepšie. Vyspelé krajiny ako Nemecko a Rakúsko poskytujú na zdravotnú starostlivosť stále výrazne viac. Úplne na vrchole je USA, ktoré dáva na zdravotníctvo suverénne najviac, napríklad v roku 2010 to bolo 17,55 % HDP. V USA je zdravotníctvo na tom podobne ako zbrojársky priemysel, pretože u oboch odvetví sú na jednej strane obrovské korporácie s obrovskými ziskami a na druhej strane sa vynakladajú obrovské výdavky na tieto dva sektory, ktoré sú financované zo štátneho

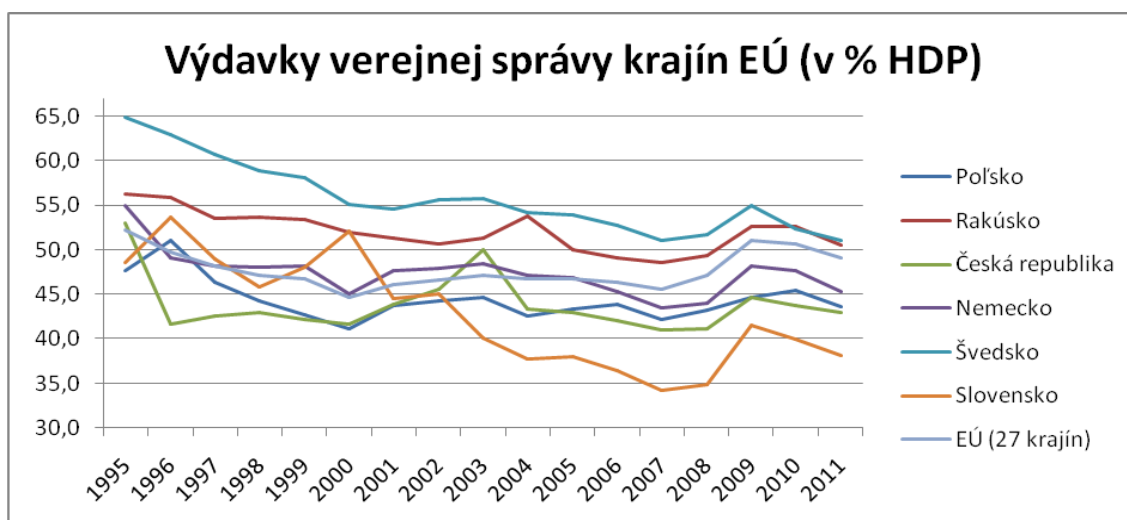
rozpočtu. Napriek zvyšujúcim sa výdavkov, Slovensku sa nedarí zastaviť zadlžovanie nemocníc. Taktiež mnohé nemocničné budovy sú staré a takmer v nevyhovujúcom stave a nové sú v nedohľadne. Veľa dobrých lekárov pracuje za hranicami, väčšinou v Rakúsku, Českej republike, ale aj v Nemecku, kde našli lepšie podmienky a platové ohodnotenie. Jedným z plusov zdravotníctva nielen na Slovensku, ale aj vo svete je rast priemernej dĺžky života a pokroky v liečbe rôznych ochorení.

2.5. Porovnanie výdavkov v rámci EÚ

Vládne výdavky Slovenska sa podobne ako vládne príjmy od roku 1995 takmer neustále prepádali. Prepád zaznamenali aj ostatné krajiny, ale nedosiahli také dno ako sme dosiahli my na Slovensku a výdavky si dokázali udržať na úrovni priemeru EÚ s výnimkou Poľska a Českej republiky. Ako môžeme vidieť v tabuľke 21, Slovensko sa dlhé obdobie držalo na úrovni priemeru EÚ, ale zlom nastal v roku 2003 a ešte väčší v roku 2004. Za obdobie 1995 až 2011 sa výdavky Slovenska prepádli o 10,4 % HDP. Za obdobie 1995 až 2002 sa výdavky prepádli len o 3,5 % HDP, ale v roku 2003 sa prepádli o 5 % HDP oproti roku 2002. Zaujímavo vyzerajú roky 1996 a 2000, kde môžeme vidieť veľkú diferenciu oproti predchádzajúcim rokom. V oboch prípadoch sa jednalo najmä o zvýšenie kapitálových výdavkov ako som už vyššie v práci spomínal. Od roku 2004 sme zaviedli na Slovensku rovnú daň, ktorá mala za následok menšie príjmy v štátnom rozpočte a tým pádom aj nižšie výdavky ak sme nechceli extrémne zvyšovať vládny dlh. Pre porovnanie s EÚ, za obdobie 1995 až 2011 sa napríklad Poľsku výdavky prepádli o 4,1 % HDP, Rakúsku o 5,8 % HDP, Nemecku o 9,6 % HDP, Českej republike o 10 % HDP a Švédsku o 13,8 % HDP. Z grafu 3 nižšie môžeme vidieť ako sa všetkým krajinám takmer identicky zvýšili výdavky medzi 2008 až 2010. Tento rast bol spôsobený globálnou hospodárskou krízou. Zo spomínaných krajín jedine Rakúsko a Švédsko sa držia nad úrovňou priemeru EÚ. Bohužiaľ Slovensko sa drží hlboko pod touto úrovňou. V najbližších rokoch sa nedá veľmi očakávať, že jednak Slovensko, ale aj ostatné krajiny budú zvyšovať svoje výdavky. Dôvodom je konsolidácia verejných financií ku ktorej sa štáty EÚ zaviazali. Ostáva nám teda len dúfať v rast HDP a nie jeho pokles.

Tabuľka 21: Porovnanie výdavkov v rámci EÚ

Výdavky verejnej správy krajín EÚ (v % HDP)	Poľsko	Rakúsko	Česká republika	Nemecko	Švédsko	Slovensko	EÚ (27 krajín)
1995	47,7	56,3	53,0	54,9	64,9	48,6	52,2
1996	51,0	55,9	41,7	49,1	62,9	53,7	49,8
1997	46,4	53,5	42,6	48,2	60,7	48,9	48,2
1998	44,3	53,7	43,0	48,0	58,8	45,8	47,2
1999	42,7	53,4	42,2	48,2	58,1	48,1	46,8
2000	41,1	51,9	41,6	45,1	55,1	52,1	44,7
2001	43,8	51,3	43,9	47,6	54,5	44,5	46,1
2002	44,3	50,7	45,6	47,9	55,6	45,1	46,6
2003	44,7	51,3	50,0	48,5	55,7	40,1	47,2
2004	42,6	53,8	43,3	47,1	54,2	37,7	46,8
2005	43,4	50,0	43,0	46,9	53,9	38,0	46,8
2006	43,9	49,1	42,0	45,3	52,7	36,5	46,3
2007	42,2	48,6	41,0	43,5	51,0	34,2	45,6
2008	43,2	49,3	41,1	44,0	51,7	34,9	47,1
2009	44,6	52,6	44,7	48,2	54,9	41,5	51,1
2010	45,4	52,6	43,7	47,7	52,3	40,0	50,6
2011	43,6	50,5	43,0	45,3	51,1	38,2	49,1

Obrázok 3: Výdavky verejnej správy krajín EÚ

3 Fiškálne indikátory

3.1. Postavenie Slovenska v EÚ v rámci príjmov a výdavkov

V tejto práci sme väčšinou robili porovnania Slovenska s vybranými krajinami EÚ a v tejto časti poukážeme na celkové umiestnenie Slovenska v rámci EÚ z pohľadu vládnych príjmov a vládnych výdavkov vyjadrených v % HDP. Táto štatistika nie je pre nás vôbec lichotivá. Keď si zoberieme do úvahy, že členmi EÚ sú aj také krajiny ako Bulharsko, Estónsko, Cyprus, Lotyšsko, Litva, Malta, Slovinsko, Rumunsko a Slovensko by skôr chcelo dobehnúť krajiny na západe ako na východe ako sú Rakúsko, Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Dánsko, tak potom podľa tabuľky 22 nižšie sa nám za posledné roky podaril presný opak.

Tabuľka 22: Umiestnenie Slovenska v rámci EÚ

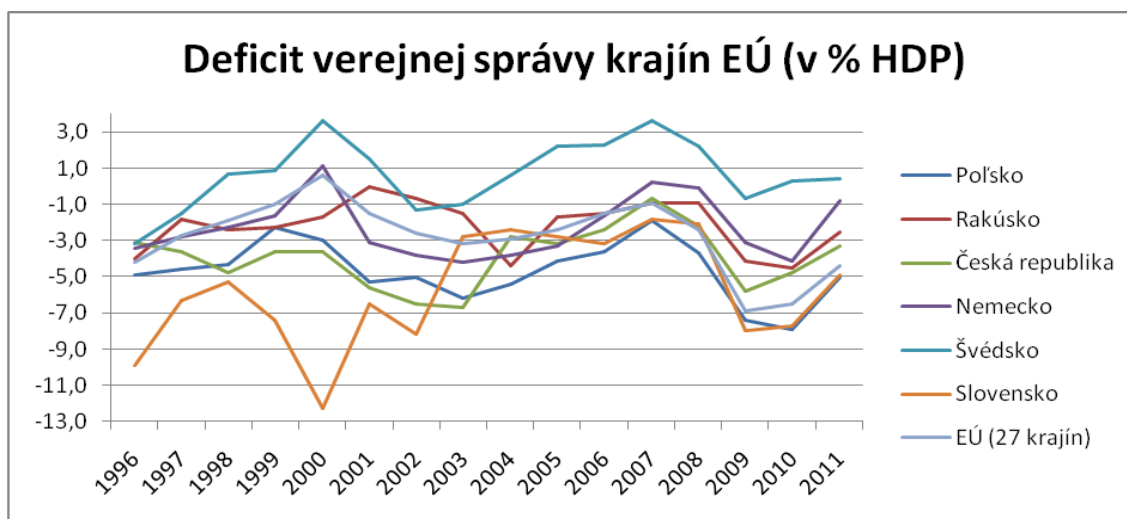
rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
príjmy	16	20	21	22	23	24	25	27	27	26	27	25
výdavky	4	13	14	20	22	22	22	27	27	25	26	24

Pri vládnych príjmoch sme sa zo 16. miesta v roku 2000 prepadli na 27. v roku 2007, teda posledné možné a ani poskočenie o dve miesta nahor v roku 2011 nás nemôže tešiť. Podobne sme na tom s vládnyimi výdavkami, kde sme v roku 2000 boli na peknom 4. mieste, ale rok 2007 znamenal prepád opäť na posledné miesto v rámci EÚ odkiaľ sme sa dostali na stále slabé 24. miesto. Do prvej desiatky poradia sme sa dostali teda jedine v roku 2000, ale bola z toho len zemiaková medaila, ktorá, ale nebola podložená zvýšením vládnych príjmov. V športovej terminológii pre nás stále platí: „Nie je dôležité vyhrať, ale zúčastniť sa.“

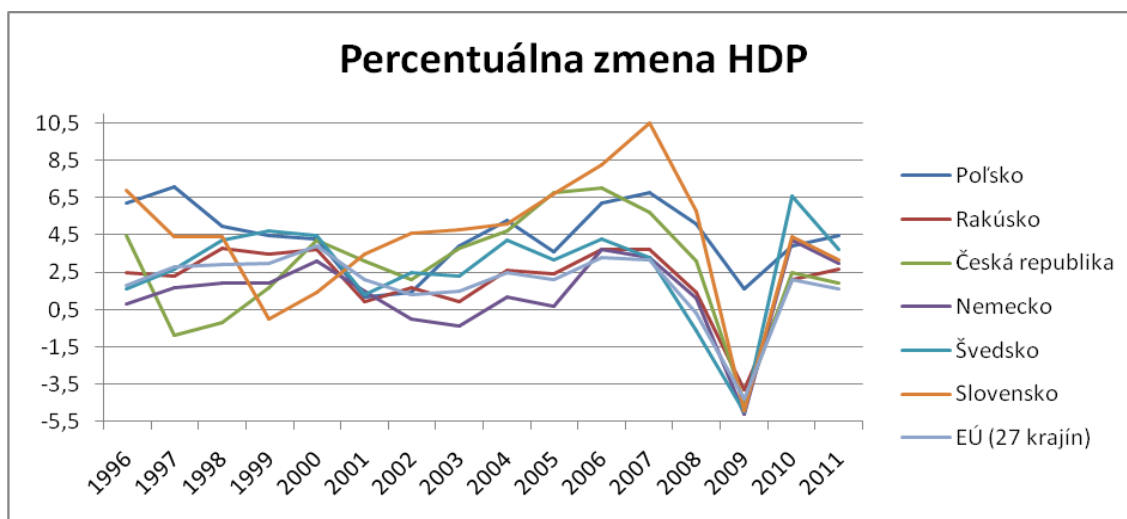
3.2. Deficit štátneho rozpočtu

Deficit štátneho rozpočtu je krátkodobá fiškálna nerovnováha, jednoducho povedané je to bilancia medzi príjmami a výdavkami. Jedna z makroekonomických teórií [1] hovorí, že v časoch veľkého hospodárskeho rastu treba tvoriť prebytok, teda príjmy by mali prevyšovať výdavky. Tento prebytok je dobrý na horšie časy ako rezerva. Na druhej

strane v časoch poklesu hospodárskeho rastu alebo stagnácie je potrebné zvýšiť vládne výdavky a opätovne naštartovať ekonomiku a docieľať rast. Či naozaj štáty tvoria prebytok v období rastu si môžeme overiť na základe nasledujúcich grafov. Prvý nám zobrazuje ako vyvíjal deficit štátov EÚ a druhý ich percentuálnu zmenu HDP oproti predchádzajúcemu roku.

Obrázok 4: Deficit verejnej správy krajín EÚ

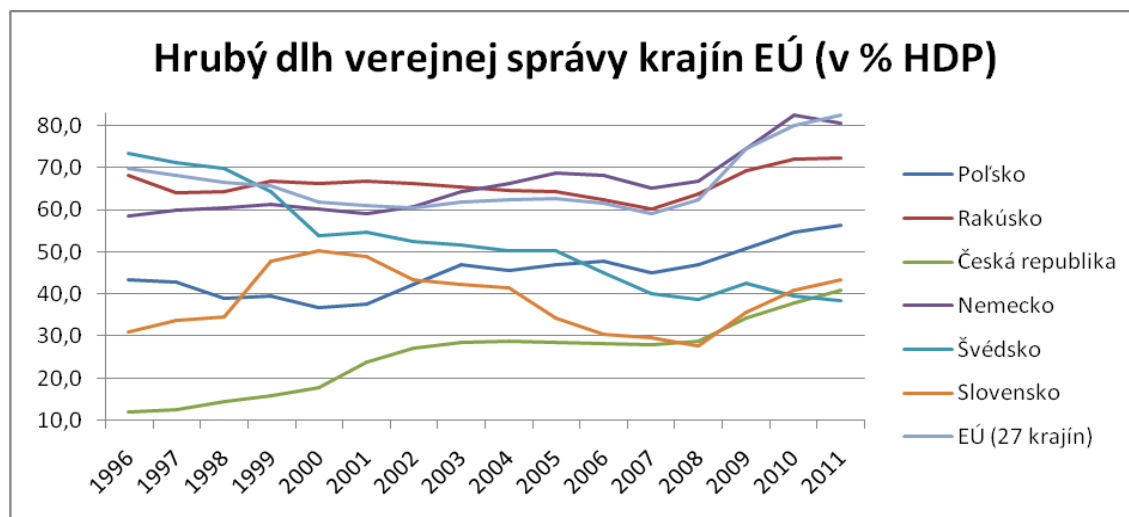
Obrázok 5: Zmena HDP oproti predchádzajúcemu roku

Zo všetkých krajín uvedených v grafe jedine Švédsko a Nemecko dosiahlo prebytok, aj keď u Nemecka bol tento prebytok veľmi malý. Zaujímavé vyznieva najmä krivka Švédska, ktorá v oboch grafoch takmer identicky kopíruje jedna druhú od roku 2000. Pri Slovensku si nedá nevšimnúť veľký rast v období 2005 až 2007, ktorý sa, ale moc

neprejavil na deficite. Deficit Slovenska bol od roku 1996 do roku 2002 veľmi vysoký. Naopak od roku 2003 sa ho vláde Slovenska podarilo udržať pod 3 % HDP a tým splniť jedno z kritérií pre prijatie Eura. V roku 2009, ale znova dosiahol veľké rozmery, ale tento krát to isté platilo aj pre iné krajiny. Podobne ako pri deficite aj pri percentuálnej zmene HDP je vidieť, že v roku 2009 vplyvom hospodárskej krízy sa hospodársky rast štátov takmer identicky s výnimkou Poľska dostal do záporných čísiel. Na druhej strane sa zo záporných čísiel tieto štáty celkom rýchlo dostali a bolo by potrebné, aby sa to tak platilo aj naďalej. To je jediná cesta ako udržať štátne rozpočty na prijateľnej úrovni.

3.3. Hrubý dlh verejnej správy

Hrubý dlh verejnej správy je dlhodobá fiškálna nerovnováha, inak povedané finančný záväzok verejnej správy. Podobne ako deficit aj dlh verejnej správy je jedným z Maastrichtských kritérií pre prijatie eura a nemal by presiahnuť 60 % HDP. S hrubým dlhom verejnej správy na rozdiel od deficitu verejných financií nebol problém splniť tieto kritéria. Slovensko malo výhodu, že po rozdelení s Česko malo relatívne nízky dlh. Ako môžeme vidieť na grafe 6, tak dlh nám vyskočil časom na úroveň 50 % HDP, ale podarilo sa ho znížiť na úroveň 30 % HDP.

Obrázok 6: Hrubý dlh verejnej správy

Znížiť sa ho podarilo najmä vďaka privatizácií štátneho majetku, rastu HDP a inflácií. Vplyvom vysokého deficitu v období hospodárskej krízy sa začal znova zväčšovať, ale

s výnimkou Švédska to nebol problém len Slovenska, ale aj ostatných krajín EÚ. Vyrábať dlh bezhlavo nie je rozumné, ale ako môžeme aj z grafu vidieť, ak sa drží na rozumnej úrovni dlhodobá bez veľkých výkyvov tak nie je nebezpečný aj na vyššej úrovni. Na druhú stranu je nebezpečné, ak dlhodobá výrazne rastie, lebo krajina stratí dôveru a nikto jej nebude chcieť požiť na financovanie jej záväzkov. Tieto vybrané krajiny majú dokonca takmer všetky nižší dlh ako je priemer EÚ.

3.4. Akým smerom by sa malo začať uberať Slovensko?

Na základe tejto bakalárky sme si mohli všimnúť, že síce ekonomika Slovenska pravidelne rastie, náš hrubý verejný dlh nie je vysoký a deficit financií sa tiež darí skresť stále je to málo. Vládne príjmy sú veľmi nízke a tým pádom aj vládne výdavky. Trpí tým najmä štátna správa, keď vidieť je to najmä na školstve a zdravotníctve. Školstvo z roka na rok upadá a pokiaľ sa nezvýšia výdavky na školstvo, tak žiadna reforma školstva nemá význam, pretože sa to málo financií presúva z jedného miesta na druhé a vždy niekde potom tie financie chýbajú. Svetlá budúcnosť majú tie národy, ktoré budú vzdelané. Slovensko s takýmto prístupom ním nebude. Pri zdravotníctve je podobný problém ako u školstva a ten sú financie. Najskôr, ale treba spraviť poriadok už v tých financiách, ktoré tam sú, lebo na rozdiel od školstva, zdravotníctvo nie je tak rapídne podvyživené. Úspešný model by mohol byť, ak by sme sa zamerali na nemocnice v krajských mestách a Poprade z ktorých by sme spravili špičkové nemocnice a okolo nich v menších mestách skvalitnili menšie. Taktiež by sa zjednotili špecializované strediská, kde by spolupracovali najlepší lekári vo svojom obore. Dôležitým článkom, aby mohlo všetko fungovať je súdnictvo. Treba urýchliť súdne procesy, zjednodušiť zákony a prijať nové, ktoré budú tvrdo trestať obchádzanie zákonov. Na toto všetko, ale treba financie, ktoré sa dajú získať jedine vyššími príjmami alebo jednému ich ubrať a druhému pridať. Druhá možnosť nie je veľmi reálna, pretože financie chýbajú všade. Jediná možnosť je niečo menej potrebné zrušiť alebo obmedziť ako napríklad ministerstvo obrany, ktoré nemá veľký význam pre tak malú krajinu ako je Slovensko, stačilo by niekoľko vojakov, ktorí by boli pripravení pre odstraňovanie následkov prírodných katastrof. Pri vládnych príjmoch sa dajú financie získať jedine vyššími daňami a obmedzením daňových únikov. Pri dani z príjmu fyzických osôb treba opätovne zaviesť progresívne zdaňovanie s vhodne nastavenými pásmami a pri dani zo zisku treba zvýšiť sadzbu dane aspoň na úroveň priemeru EÚ. Vďaka progresívnemu

zdaneniu sa časť dôchodkov presunie od subjektov s vyšším príjmom k subjektom s nižším a tým sa zvýši spotreba a produkcia. Malo by sa zvážiť znovu zavedenie dani z dividend. Pri nepriamych daniach sú najväčším problémom daňové úniky, ktoré ak by sa odstránili tak by nebolo potrebné zvyšovať ich sadzby. Pri daňových únikoch by pomohli lepšie zákony s vyššími trestami. Najlepší krok pre Slovensko by bola pri nepriamych daniach harmonizácia daní, ale to nie je zatiaľ aktuálne. Sadzbu dane z pridanej hodnoty nie je potreba nejako razantne zvyšovať, stačilo by mierne navýšenie o jeden až dva percentuálne body. Pri poistných príspevkoch by bolo potrebné znížiť výdavky, najmä zrušením možnosti odchodu do predčasného dôchodku. Odporcovia proti zvyšovaniu daní budú namietat, že odlákame investorov, ale to nie je pravda, pretože nízke dane neboli hlavným dôvodom pre investície, ale lacná pracovná sila a vládne stimuly. Treba si uvedomiť, že naše daňové zaťaženie je jedno z najnižších v EÚ a je dôvodom našich nízkych vládnych príjmov. Netreba za každú cenu lákať investorov zo zahraničia, ktorí tu zostanú len pokým im neskončia daňové výhody, ale mali by sme viac podporovať domácich podnikateľov a spoločnosti pre ktorých nie sú prvoradé stimuly.

Záver

Hlavným cieľom našej bakalárskej práce bola analýza stavu vládnych výdavkov a vládnych príjmov a z toho vyplývajúci stav rozpočtu Slovenskej republiky. Pri ich popise sme vychádzali najmä zo zdrojov [1], [10] zatiaľ čo dáta jednotlivých krajín sme čerpali zo štatistických údajov [13], [14], [11].

Táto práca pozostáva z troch kapitol, v prvej sme popísali rozdelenie a štruktúru daňového systému Slovenska. Ako prvé sme rozobrali dane z príjmu fyzických a právnických osôb, teda priame dane, ktoré sme rozdelili do dvoch časových období a to do roku 2003, kedy bola v platnosti progresívna daň a po roku 2004, v ktorom bola zavedená daň rovná. Následne sme bližšie určili jednotlivé črty a špecifiká týchto zdanení, ako aj úspešnosť a efektivitu pri ich výbere, tie sme získali na základe teoretického výpočtu a jeho porovnania s reálnymi dátami zo zdroja [11]. Zistili sme, že rozdiel medzi nimi je dosť vysoký, najmä pokiaľ sa jedná o daň z príjmov PO, čo je zrejme spôsobené veľkými daňovými únikmi. Ďalej sme si zadefinovali nepriame dane, vymedzili sme čím sú tvorené (DPH, spotrebné dane...) a uviedli sme výšky takto vybraných finančných prostriedkov medzi rokmi 1995 až 2011. Osobitnú pozornosť sme venovali poistným príspevkom, ktoré sa tiež radia medzi vládne príjmy, no nezapadajú do vyššie spomenutých kategórií. Navyše sme spomenuli aj optimalizáciu daňového zaťaženia prostredníctvom tzv. Lafferovej krivky. Spravili sme tiež porovnanie príjmov vybraných krajín EÚ so Slovenskom.

V nasledujúcej kapitole sme sa zaoberali výdavkovou stránkou rozpočtu našej krajiny. Tú sme rozdelili na kapitálové a bežné výdavky, ktoré sme popísali a analyzovali sme ich vývoj v čase, najmä sme objasnili anomálie, ktoré sa vyskytli. Okrem tohto sme okomentovali rozdelenie zdrojov financií na niektoré dôležité rezorty ako napr. školstvo, zdravotníctvo. Ako v predošlej kapitole sme porovnali celkové výsledky našej krajiny s vybranými členskými štátmi EÚ.

Na záver sme analyzovali vyrovnanosť štátneho rozpočtu a reakcie štátov na zmeny rastu HDP prostredníctvom grafov. Taktiež sme opísali vývoj dlhu vybraných krajín EÚ v priebehu niekoľkých rokov. Pomocou poznatkov z tejto práce a z rôznej literatúry sme navrhli riešenie problémov s nízkymi príjmami štátneho rozpočtu do budúcnosti a rovnako sme navrhli cestu akou sa uberať pri rozdeľovaní financií.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Boďa, J.: *Makroekonómia*, prednášky, FMFI UK, Bratislava, 2013
- [2] Economic world: *Ekonomický portál*, dostupné na internete:
<<http://economicworld.eu/financie/verejne-vydavky>>.
- [3] Európska centrálna banka: *Eurosystém*, dostupné na internete:
<<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.sk.html>>.
- [4] Európska únia: *Fiškálna zmluva*, dostupné na internete:
<<http://www.europskaunia.sk/fiskalna-zmluva>>.
- [5] Fekete I.: *Nová úprava daní od roku 1993*, Bratislava, 1993
- [6] Grúň Ľ.: *Dane včera, dnes a zajtra*, Bratislava, 2001
- [7] Kubátová K.: *Daňová teória a politika*, ČR, 2010
- [8] Lisý J. a kol.: *Ekonómia v novej ekonomike*, Bratislava, 2005
- [9] Medveď J. a kol.: *Daňová teória a daňový systém*, Bratislava, 2009
- [10] Ministerstvo financií Slovenskej republiky: *Daňová reforma*, dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3995>>.
- [11] Ministerstvo financií Slovenskej republiky: *Inštitút finančnej politiky*, dostupné na internete: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=44>>.
- [12] Ministerstvo financií Slovenskej republiky: *Interaktívny rozpočtový portál*, dostupné na internete:
<<http://www.rozpocet.sk/app/homepage/oRozpocte/akoVyzeraRozpocet>>.
- [13] Štatistická databáza Eurostat: *Európska komisia*, 2013, dostupné na internete:
<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>>.
- [14] Štatistická databáza OECD Statistics: *OECD*, 2013, dostupné na internete:
<http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE>.